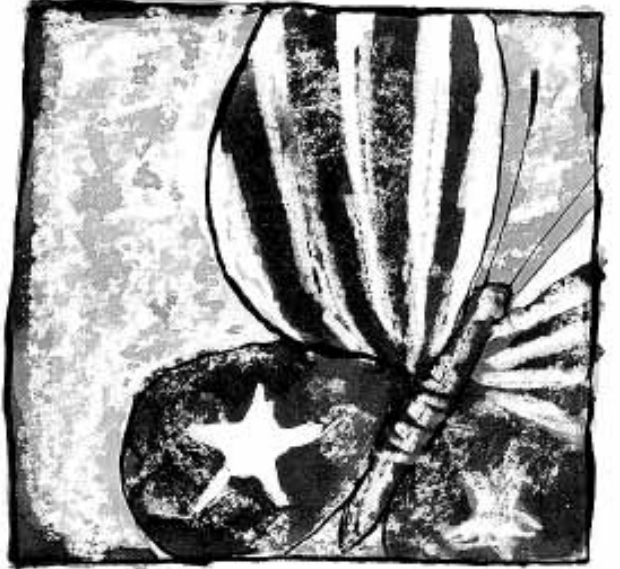

Diàleg

ANTHONY GARNER

El Model SRS

Francesc Roca

La societat catalana del segle XX va generar, a partir de 1939-1950, un model general de supervivència (S), recuperació (R) i salt endavant (S), que anomenarem Model SRS, o Model 1950. Aquest model és, alhora, perfectament conegut, perquè tothom gaudeix dels bons resultats, i perfectament desconegut per tothom que el vol conèixer, perquè s'ha pensat i escrit molt poc sobre ell. Una aportació seria la de Ramir Reig, a *Afers* (n. 22), que distingeix entre: (1) estratègies de supervivència (1939-1959) i (2) estratègies de millora (1960-1975).

El fet és més sorprenent perquè altres models, més llunyans, generats en la nostra història han estat molt més pensats i han tingut una àmplia difusió. Per exemple, la Commonwealth mediterrània de l'Edat Mitjana (comemorada cada octubre a València) o el model federal anterior al 1714 (recordat cada 11 de Setembre, a Catalunya).

Si sabéssim explicar el funcionament del Model SRS sabríem explicar un fenomen històric extraordinari: el salt de 1950 a 1980. El 1950, els 3 milions de catalans del Principat ho tenien tot en contra. Repassem-ho, factor a factor: (a) no es disposava (com sempre) ni de carbó, ni de ferro, ni de cotó, ni de petroli, ni de gas; (b) tampoc es disposava de capitals: la gran banca madrilenya i basca manava (no hi havia bancs catalans), les caixes d'estalvi estaven rigidament intervingudes per les autoritats franquistes, i el drenatge fiscal era prou important, car els ingressos impositius de l'Estat eren molt superiors a les despeses públiques estatals a Catalunya; (c) la mà d'obra generada pels 3 milions era escassa: la baixa natalitat iniciada 100 anys abans, i, també, l'exili i l'emigració ho explicaven; (d) les possibilitats de formar capital *humà* eren escasses, car la dictadura franquista s'havia ocupat de destruir un sistema escolar, com el de

1936, orientat als avenços del coneixement i de la societat; (e) els intents, anteriors al 1939, per bastir un sector de la cultura dinàmic i un sistema ciència-tècnica havien estat, també, destruïts.

Pel que fa a les unitats de producció, les empreses estaven rigidament controlades per una burocràcia d'origen franquista, que tenia com a únic objectiu de fer, per tots els mitjans, *nous rics*. Uns rics –s'ha vist– maldestres i incompetents, incapaçs, aquí, de construir res. I mal vistos per la burgesia de sempre (llegiu les boníssimes memòries de J.A. Linati), que, en part, seria sancionada econòmicament (vegeu el treball de F. Vilanova).

Les altres empreses, les unitats familiar malvivien, car l'escola i els serveis socials eren quasi inexistent, els salaris, molt baixos, i les dones que treballaven fora de casa ho feien mig d'amagat.

El 1980, 30 anys més tard, la població catalana s'havia duplicat i, sobretot, els 5 milions de catalans i catalanes vivien més i millor (i estaven més instruïts) que els 3 milions de 1950. Això vol dir que, per sota del franquisme –i en contra dels seus objectius– la societat catalana havia aconseguit no únicament sobreviure (S) i recuperar (R) els nivells de preguerra, sinó, a més, fer un important salt (S) endavant. Aquest fenomen és modèlic, i poc freqüent, car sabem que els països sortits de règims polítics autoritaris (a Amèrica Llatina, o l'Europa de l'Est, o tot el món de les excolònies) les dificultats han estat –són, encara– molt importants.

La burocràcia política franquista –i els seus intel·lectuals– es va adonar aviat del fenomen de la recuperació i de l'inici del salt endavant (que se li havia escapat de les mans) i van intentar apropiarse'n. En aquest cas, la maniobra ha tingut un èxit durador. M'ha costat molt trobar llibres adreçats als escolars on no s'atribueixi al franquisme el salt. Per exemple, a la

Història del País Valencià de Ricard Blasco (Editorial Almuadin, 1979) llegim: "La forta embranzida de l'economia del País Valencià a partir de 1960 és més deguda a l'esforç dels valencians que no pas a les planificacions estatals". Avui sabem que "les planificacions estatals" no van passar mai d'ésser un feix de pàgines mal escrites, i que l'esforç, el treball, han estat decisius.

Però, ¿com? Respondre a aquesta pregunta és important, car el Model SRS ben explicat –i ben explicat– podria ser d'una gran utilitat a altres països. Malauradament, aquest model (que ha estat viscut per molta gent) ha estat molt poc estudiat.

Seguint l'esquema de més amunt, podríem apuntar, com a temes –urgents– d'estudi: (a) l'aprofitament màxim del sòl i dels recursos naturals propis: la continuació de l'opció hidroelèctrica (amb V. Muñoz Oms, per exemple), la continuïtat de l'opció per la indústria alimentària basada en l'aviram (Ll. Carulla), la creació de sòl urbà (a partir de l'*autoconstrucció*) i de sòl turístic (explicat per M. Costa-Pau); (b) la necessària acumulació de capital es produeix en els tallers de la petita revolució metal·lúrgica dels anys 40-50 (hipòtesi de F. Minguela), en els *chi-*

"Avui sabem que «les planificacions estatals» no van passar mai d'ésser un feix de pàgines mal escrites i que l'esforç, el treball, han estat decisius"

ringuitos i els hotels del *petit turisme*, en l'actuació de les caixes i les mútues (a desgrat del control) i en la inversió estrangera (a desgrat dels obstacles *legals* existents); (c) la necessitat de treball és satisfeta per les dobles jornades laborals –o les *hores extres*–, el treball a domicili sobreposat al treball domèstic i per la fugida massiva del seu país d'andalusos, manxecs, murcians, etc., que trobaran feina –i aixopluc– a Catalunya (i al País Valencià, a les Illes, a Madrid i a Europa); (d) l'ensenyament, a desgrat de l'exili dels mestres (S. Marqués), continua per camins com les acadèmies de pis, les escoles parroquials, les escoles en llengües estrangeres i algunes escoles privades d'alt nivell; (e) la cultura i la ciència poden funcionar a partir d'algunes empreses (per exemple, el Dr. Rubió treballarà a Salvat), alguns mecenatges, algunes fundacions privades, algunes institucions religioses i l'anada –amb tornada– a universitats i centres de recerca d'Europa i Amèrica.

Naturalment, tot això és possible perquè la frontera francesa (i andorranesa, i de Tànger, on vivia Andreu Abelló) és més transitable, més porosa que el que es pot pensar a la vista dels controls burocràtics existents. I perquè hi ha més relacions del que pot semblar amb les Catalunyaes exteriors (formades a partir d'emigracions i exilis).

El Model SRS, a diferència del que passa amb el model nacionalista liberal espanyol, es basaria en una doble porositat: envers el món exterior (l'industrial sabadellenc Ferran Casablanca explica a Sempronio, el 1959, que té un fill a Ginebra i un a Nova York) i envers el passat (llunyà: de la nova edició de la *Història de Catalunya* de Ferran Soldevila se'n vendran, segons explica Ramon Guardans, 10.000 exemplars, i el passat recent: l'èxit de la Vaga dels Tramvies de 1951 enllaça amb la defensa obrera de l'augment del salari real i, doncs, amb la creació d'un mercat interior).

Estaria bé que fóssim capaços de presentar sintèticament el Model SRS, o Model 1950, i que l'expliquéssim a les escoles. A les escoles catalanes, i a les escoles de tot l'Estat espanyol, car els bons resultats del funcionament d'aquest model han beneficiat també, cal repetir-ho, el conjunt de les societats espanyoles.